

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Teglværket i Leere

Artiklen har været publiceret i medlemsbladet, for
Lokalhistorisk forening i Ellidshøj, Svenstrup og
Godthåb, i september 2013.

Teglværket i Leere

Det er nok kun et fåtal der ved, at der på et tidspunkt har ligget et Teglværk i Leere. Tidsmæssigt er vi tilbage i midten af 1800 tallet. I denne artikel, vil jeg ved hjælp af forskellige gamle dokumenter forsøge at fortælle historien derom. Det bliver ikke kun en historie om Teglværket, men ganske naturligt kommer jeg også ind på de personer der har haft tilknytning dertil, hvor en mand ved navn Lars Hermansen er hovedpersonen. Måden fortællingen vil foregå på er, at du som læser kommer til at læse de gamle dokumenter, og opleve det væld af oplysninger der dukker frem sammen med mange spørgsmål til følge. Jeg har valgt at bibeholde den oprindelige staveform, det betyder bla. at Leere flere steder er stavet Lere. Der findes mange andre ord der ligeledes er stavet på en anden måde end den vi kender.

Men gå nu på opdagelse i de gamle dokumenter, som er oversat til læselig skrift.

Lars Hermansens første tid i Leere

Første dokument er et fæstebrev for Lars Hermansen, som er hovedpersonen omkring teglværket.

Fæstebrev fra Store Restrup gods:

Conditioner: Hvorpaa den Gaard i Lere Bÿe under Restrup Gods, som Christopher Pedersens Enke sidst har besiddet i Fæste, men er fradød og som Poul Poulsen senere efter Fæsteløfte, der er ophævet, har beboet, tilaccorderes Ungkarl Lars Hermansen fra Melholt i Fæste paa Livstid.

1) Gaardens Bÿgninger og dens tilliggende Jordejendomme, hvis Hartkorn er 6 Tdr. imodtager Fæsteren strax og de Mangler som befindes ved Bÿgningerne istandsætter han for egen Regning saaledes at de ved lovligt Sÿn uden Mangler kan overleveres ham inden 1. November næste Aar, dog skal han af Godseieren erholde til Istandsættelse: 2 siger to Tÿlter Tømmer tjenlig til Stolper som han henter i Aalborg, 4 Elletræer som han afhenter og skover her ved Gaarden, 3 Tÿlter Lægter som han henter i Ræbild Skov. - Med Gaarden overleveres ham følgende Besætningsdele: en beslagen Vogn med rød Afsæt, en beslagen Ditto med Leder og Skravl, Fjel og Sædder til 1 Vogn, 7 gl. Hiul og 4 gl. Ræder til Vogne, 1 Hakkelsekiste med Kniv, 1 gl. Ditto uden Do., en god Jernharve, 1 Træharve, 2 Sæt Hestetø, 1 Øse ved Brønden, 1 Slibesteen, 3 Høeleer med 2 Drag, 2 Lÿngleer, 2 Spader, 2 Jerngreebe, 1 Fork, saa skal han ogsaa af Godseieren erholde 120 rbd., skriver eet hundrede og tÿve Rigsbankdaler Sedler, hvorfor han anskaffer 4, siger fire arbejdsdygtige Bæster, de 2 af dem nu og de andre 2 til næste Foraar, hvilke Besætningsdele han ikke maa omvexle, sælge eller forvandske, men de skal forblive tilstæde paa Gaarden indtil Sÿnet er afholdt og blive imidlertid at betragte som Godseierenes uindskrænkede Ejendom. - Til Vogne og Avlsredskabers Forbedring skal han blive anvist et Bøgetræ i Mørke Skoven næste Vinter. - I Jorderne er nedlagt 7 Td. Rug, hvis Afgrøde han erholder, og til Foraaret skal han erholde til Saasæd, som hentes her paa Gaarden 10 siger ti Tønder sexradet Bÿg og 20 siger tÿve Tønder Havre, med hvis Udsaaning i Jorderne Godseieren er berettiget til at føre Opsigt. - Det fornødne Fødekor skal han selv, uden Erstatning af Godseieren, tillægge og er desuagtet forpligtet til ved Gaardens Fratrædelse i sin Tid uden Betaling at aflevere fornødent Fødekor.

2) For indeværende Aar udreder Fæsteren allene Tiendevederlaget samt alle Commune Afgifter og Præstationer, hvad enten de allerede ere forfaldne eller herefter forfalde, saa at han kun er fri for de egentlige Kongelige Skatter og hvad som i Forbindelse med disse erlægges, derimod udreder han fra 1 Januari næste Aar at regne, alle Kongelige Skatter og offentlige samt Commune Afgifter og

Præstationer i rette Tid og uden Restance, saaledes som de ere eller herefter paabudne vorde, baade ordinaire og extraordinare, Tiende eller Tiendeafgibt o.s.v. uden Undtagelse, udreder Brandcontingentet af Býgningernes Assurance Sum, men nyder ingen Godtgjørelse efter Forordningen af 15 April 1818 § 5.

3) I aarlig afgift af Gaarden med Tilliggende svarer Fæsteren i Landgilde til hver Mortensdag, $7\frac{1}{4}$ Skpr. Rug, $7\frac{1}{4}$ Skpr. Býg, 1 Td. $6\frac{3}{4}$ Skpr. Havre, med lovligt Opmaal, samt 3 rbd. 4 mk. $13\frac{1}{2}$ sk. Sølv, som første Gang erlægges for et Aar til Mortensdag 1839.

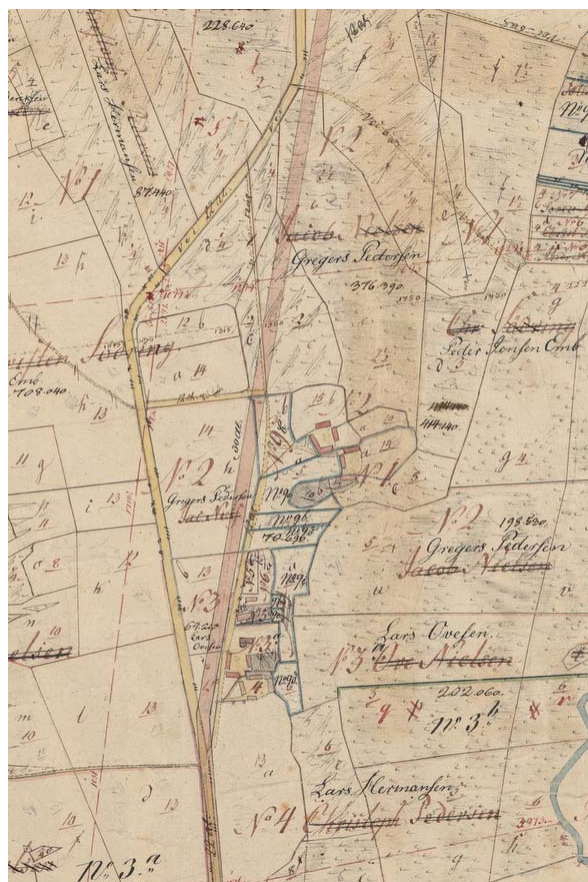
4) Herforuden forretter Fæsteren fra 1 Maii 1839 at regne Heelgaards Hoverie her til Hovedgaarden, villig og upaaklagelig naar han derom tilsiges, lige med de øvrige hoverigiørende Bønder i Lere Býe, overensstemmende med Godsets Hoveriforening af 1 April 1792 og senere deri skete Forandringer ved den af det Kongelige Rentekammer approberede Undersøgelsesforretning, af 7 Juni 1833.

5) For Penge i Indfæstning er Fæsteren frigivet, derimod skal han afholde alle Bekostninger i navnlig Maade paa Sýnet og Fæstebrevet i det hele, og bliver Fæstebrevet at clausulere lige med de nyere paa Godset udstædte.

Disse Conditioner, der er indgaaet af undertegnede Godsforvalter ved Restrup Gods, paa Godseierens Hr. Auditeur Roulunds Vegne, i hans Fraværelse som Stænderdeputeret, skal af ham ved hans Hiemkomst vorde ratificerede.
Restrup den 9de Julii 1838, Hvilsom. Ratificeret, R. Roulund.

Foranstaaende Fæsteconditioner haver jeg i alle Dele indgaaet, deraf imodtaget et ligelydende Exemplar og herved forpligter mig til punctlig at opfylde samme i alle Puncter. Med Gaardens Imodtagelse idag har jeg erholdt de i 1ste Post mig belovede Besætningsdele og til de 2 Bæster har jeg af Forvalter Hvilsom idag erholdt udbetalt 63 rbd. skriver tre og tredsindstyve Rigsbankdaler Sedler, hvorfor jeg har anskaffet og har indsat i Gaarden en rød-blisset Hest 10 Aar og en rød Hest 14 Aar.
pt. Restrup ut supra, Lars Hermansen
Til Vitterlighed R. Rasmussen, Thomas Sørensen
m.p.P.

Her til højre ses et kortudsnit dækkende Leere. Kortet er tegnet i 1814, men det blev brugt i flere år derefter. Det ses bla. ved at den tidligere fæster, Christopher Pedersens, navn er overstreget og Lars Hermansens navn er tilføjet. Gården som Lars Hermansen fæstede havde matrikel nr. 4 og 9 d. Den ligger nederst i den række gårde der ses på kortet. Det er iøvrigt interessant at se hvordan vejen forløb tidligere. Det stykke vej der går umiddelbart til venstre for gårdene er Hobrovej

som vi kender i dag. Vejen lidt længere til venstre var den vej der blev brugt før Hobrovej blev etableret i sin nuværende form

Her ses Lars Hermansens familie ved folketællingen i 1840:
Aalborg amt, Hornum herred, Svenstrup sogn, Leere by, en Gaard.
Lars Hermansen, 29 aar, gift, Fæstegaardmand
Ingeborg Marie Aslachsen, 25 aar, gift, Hans kone
Hans Larsen, 4 aar, Deres søn
Lars Jensen, 25 aar, ugift, Tjenestekarl
Johanne M. Jensdatter, 21 aar, ugift, Tjenestepige.

Der er ikke sket noget på ejendomsfronten, og derfor går jeg straks videre til folketællingen i 1845. Men der er sket noget med antallet i husstanden.

Aalborg amt, Hornum herred, Svenstrup sogn, Leere by, en Gaard
Lars Hermansen,, 33 aar, gift, Gaardfæster, født i Dronninglund sogn, Hjørring amt
Ingeborg Marie Axelsdatter, 32 aar, gift, Hans Kone, født i Aalborg
Hans Larsen, 8 aar, Deres Søn, født i Hornum sogn, Aalborg amt
Jens Peter Larsen, 4 aar, Deres Søn, født her i sognet
Ane Catrine Caroline Larsen, 2 aar, Deres Datter, født her i sognet
Frederikke Christence Larsen, 1 aar, Deres Datter, født her i sognet
Allette Christence Christensdatter, 67 aar, Enke, Konens moder, hører under Aalborg, født i Christiania i Norge
Frederik Bertelsen, 30 aar, ugift, Tjenestekarl, født i Sønderholm sogn, Aalborg amt
Lars Jensen Frejlev, 29 aar, ugift, Tjenestekarl, født i Vokslev sogn, Aalborg amt
Ane Larsdatter, 24 aar, ugift, Tjenestepige, født i Hasseris sogn, Aalborg amt.

Ved folketællingen i 1850, er der kun sket få ændringer i forhold til folketællingen i 1845, hvorfor jeg undlader at gengive den.

Men du har måske undret dig over Lars Hermansens kones navn ved de to folketællinger. I 1840 er hun benævnt Aslachsen og ved folketællingen i 1845 er hun benævnt Axelsdatter. Det er nogle af de fejl som sniger sig ind i gamle skriftlige kilder. Hendes rigtige navn er Aslachsen, og som det ses af den sidste folketælling så har hun rod i Christiania, det nuværende Oslo i Norge

Lars Hermansen som selvejer

Vi er nu nået op i 1850erne, hvor der begynder at ske noget på ejendomsfronten. Det næste dokument er fra 1853, hvor Lars Hermansen gik fra at være fæster til at blive selvejer:

Hornum Fleskum herreds Skøde- og panteprotokol

Skjøde fra Skiftecommissionairen i Mollerups Bo til Gaardmand Lars Hermansen, paa en Gaard i Lere.

Jeg underskrevne Godsforvalter Frederik Christian Hvilsom af Freilev Gjør vitterligt: at jeg for Skiftecommissionairen i Cand. juris Thomas Joachim Andreas Mollerups Fallitbo i Kjøbenhavn, paa dette Boes Vegne i Henhold til den mig fra dem meddelte tinglæste Fuldmagt af 12 Septbr. 1848, af Lars Hermansen af Lere har approberet Restkjøbesummen 1900 Rbd. med deraf betingede Renter for den ham ved hoshæftede Kjøbecontract, datr. 18 Decbr. 1847, af bemeldte Mollerup, som Eier af Restrup Hovedgaard og Gods, solgte af ham ifæstehavende Bondegaard i Lere By, Svenstrup Sogn, Hornum Herred, Aalborg Amt, med underliggende Jorder under Matriculs N° 4 og 9 d i alt af Harkorn 5 Td. 1 Skpr. 3 Fdkr. 2½ Alb., ansat for Gammelskat 41 Rbd. – Da Kjøbereren

Lars Hermansen deels som ovenmeldt til mig paa Sælgerens Boes Vegne og deels til Sælgeren selv har udbetalt den fulde i Kjøbecontracten stipulerede Kjøbesumma 2100 Rbd., skriver To Tusinde Eet Hundrede Rigsbankdaler med deraf betingede Renter og paaløbende Omkostninger, saa meddeler jeg ham herved paa bemeldte Boes Vegne, i Henhold til den ovennævnte mig givne Fuldmagt og i Overensstemmelse med bemeldte Kjøbecontract, lovligt Skjøde paa bemeldte hans paaboende og ifæstehavende Gaard i Leere med underliggende Jorder, Besætning og Inventarium til hans Eiendom med samme almindelige Rettigheder og Forpligtelser hvormed Mollerup har været Eier deraf, hvorhos det bemærkes, at den 1/6 Deel af Bankhæftelsesbeløbet som efter cederet og borttransporteret Obligation er prioriteret i Eiendommen, overgaaer paa Kjøberens, af ham forrentes og i sin Tid udbetales, uden at han faaer nogen Andeel i den derfor erhvervede Actieret, hvilket særskilt er afhændet. For Vanhjemmel forpligtes Boet til at indestaae Kjøberens. – Dette Skjøde, som paa Kjøberens Bekostning tinglases, bekræftes med mit Navn og Segl i Vitterlighedsvidnernes Overværelse. Freilev den 6te Juni 1853, Hvilksom (L:S) Til Vitterlighed A.G. Nissen, Schrøder. – At Hartkornet og Gammelskatten paa indbemeldte Matriculs Nummer er overensstemmende med Indenrigsministeriets Skrivelse af 20 Januar 1849, samt at en Copie af det til Matriculeringen brugte Kort er foreviist, attesteres herved. – Aalborg Stiftamthuus, den 10 Juni 1853. Paa Stiftamtmandens Vegne, Jørgensen Fldm. Læst i Retten paa Hornum Herreds Thing den 11 Juni 1853 og indført i bemeldte Jurisdictiones Skjøde- og Panteprotocol. – Kjøbecontract er vedhæftet Skjødet og Copie af det til Matriculeringen brugte Kort, foreviist W. Petersen.

”Den hoshæftede kjøbecontract:”

N° 12 FR vii Anden Klasse 1847 3 Rbd. 90 sk. – Kjøbecontract

Jeg underskrevne Cand. juris Mollerup Eier af Restrup Hovedgaard og Gods, bortsælger hermed til Eiendom til Fæste Lars Hermansen af Lere den Gaard i bemeldte By, han hidtil har havt i Fæste fra Restrup Gods, paa følgende Vilkaar: 1. Under Salget indbefattes den bemeldte Lars Hermansen ved Fæstebrev af 27 April 1840 overdragne Gaard i Lere By efter Opgivelse betegnet med Matricul N° 4 og 9 i alt af Hartkorn 5 Td. 1 Skpr. 3 Fdkr. 2½ alb., med Eiendommens tilliggende, saaledes som Fæsteren er i Besiddelse af samme. Ligesaa den Fæsteren ved ovennævnte Fæstebrev andragne Besætning og Inventarium. 2. Eiendommen overdrages med samme Rettigheder og Forpligtelser, hvormed Sælgeren efter Skjøde af 22de Juni eier samme. 3. Kjøbesummen er accorderet til 2100 Rbd., skriver To Tusinde Et Hundrede Rigsbankdaler, hvoraf 200 skriver To Hundrede Rigsbankdaler udbetales inden denne Maanedes Udgang og Resten 1900 rbd. udbetales i 11te Juni Termin 1848 med et halvt Aars Rente á 4 pC. p.a., og bliver da Skjøde at meddele Kjøberens. 4. Indtil Skjødet er meddelt betales Skatter og Afgifter hertil paa samme Maade som hidtil af Fæsteren præsteret; ligesaa den dette Aar forfaldne Landgilde. Ligesaa præsteres ogsaa Hoveriet indtil 1ste Mai næste Aar. 5. Alle af Kjøbet flydende Omkostninger berigtiges af Kjøberens. 6. Eiendommen staaer fra Dato for Kjøberens Regning og Risico, hvorimod han i Ildebrandstilfælde oppebær Assurancen. 7. I Søgmaalstilfælde svarer saavel Sælger som Kjøber for Aalborg Amts Forligelsescommission og Hornum Herreds Jurisdiction med sædvanligt Varsel, forkyndt for Førstmeldte paa Restrup Gods og for Sidstmeldte paa hans nu iboende Gaard i Lere, hvor ved vort respective Ophold og Værneting maatte være, samt ere gjensidige underkastede den hurtigste Retsforfølgning efter Frd. 25de Januar 1828 og den Tabende pligtig at betale alle Omkostninger skadesløse. – Restrup den 18 Decbr. 1847. Som Sælger T.J.A. Mollerup ved M. Wassard, ifølge Notarialfuldmagt af 8 Decbr. 1847. Som Kjøber Lars Hermansen. – Til Vitterlighed Anders Christensen, Niels Laursen.

Lars Hermansen havde åbenbart ikke de 210 rbd. som han skulle bruge til at købe sin gård. Han har derfor været ude på lånemarkedet og udstedt følgende panteobligation:

Panteobligation fra Gaardmand Lars Hermansen i Lere til Creditforeningen af Jydske Landeiendomsbesiddere, stor 2000 Rbd.

Panteobligation – Underskrevne Gaardmand Lars Hermansen tilstaaer herved at være med den mig tilhørende Gaard beliggende i Lere By, Svenstrup Sogn, Hornum Herred, Aalborg Amt, saaledes som denne nærmere nedenfor findes betegnet og er beskrevet i den under 12te April 1853 af Foreningens Taxatorer afholdte Taxationsforretning, indtraadt som Interessent i Creditforeningen af Jydske Landeiendoms besiddere for den Summa 2000 Rbd., skriver To Tusinde Rigsbankdaler, hvilket Beløb jeg af bemeldte Creditforenings Bestyrelse har modtaget til Laan, og forbinder jeg mig derfor ei blot til at tilbagebetale Creditforeningen den nævnte Capital med Renter 4 pC. pro anno og Omkostninger aldeles skadesløs, men overtager ogsaa den Creditforenings Medlemmer paahvilende solidariske Forpligtelse i Forhold til den ovennævnte Sum, samt underkaster mig i enhver Henseende de i Statutterne indeholdte Bestemmelser. Som Følge heraf er jeg navnlig pligtig at betale til Creditforeningen, her 11te Juni 1853 at regne, saalænge indtil ovennævnte min Gjæld til samme er afgjort i Renter, Capitalafdrag samt Bidrag til Reservefonden og Administrationsfonden aarligen 5 er Fem procent af det ovennævnte mig tilstaaede Laans oprindelige Beløb, som erlægges med Halvdelen i enhver af de halvjaarlige Terminer 11te Juni og 11te Decbr., og stedse betales paa Foreningens Contoir et halvt Aar forud, og ligeledes er jeg pligtig at erlægge de yderligere Bidrag, som i Medhold af Statutterne maatte blive Foreningens Medlemmer paalignede. Til skadesløs Sikkerhed for det ovennævnte mig tilstaaede Laan saavelsom for Opfyldelsen af dem mig som Interessent i Creditforeningen paalydende solidariske Forpligtelse og alle Præstationer, der efter Foreningens Statuter kunne afkræves mig, giver jeg herved Creditforeningen 1ste Prioritets Panteret i den ovennævnte mig efter Skjøde af 6te denne Maaned tilhørende Eiendom, Matr. N° 4 og 9d i Lere By, Svenstrup Sogn, Hornum Herred, Aalborg Amt ansat til Gammelskat 41 rbd. og Ager og Engs ny Matr. Hartkorn 5 Td. 4 Skpr. 3 Fdkr. 2½ Alb., med alle paa disse Eiendomme nu eller fremtidigen opførte Bygninger og disses Assurancesum, i den til enhver Tid værende Avl og Afgrøde samt Gjødningen saavelsom i alle Eiendommenes øvrige Interesser f. Ex. Forpagtnings eller Leieafgiver, dens Producter og alle andre Indtægter. Skulde Capital, Rente eller noget til Foreningen skyldigt Bidrag ikke i rette Tid erlægges, er Bestyrelsen for Creditforeningen berettiget til, i Henhold til Lov af 20 Juni 1850 § 2, til skadesløs Betaling strax uden Opsigelse og uden foregaaende Forligsmægling, Rettergang eller Dom, ved Fogden at gjør Udlæg i Pantet eller en Deel deraf og at lade samme bortsælge ved offentlig auction eller i fornødent Fald udlægge Foreningen til Eiendom, uden at det begjærte Udlæg eller den derefter berammede Auction skal kunne standses eller underkjendes ved nogen Paaankning til høiere Ret, naar Auctionen er afholdt i Overensstemmelse med Pl. 22 April 1817 og Frd. 11te September 1833. Denne min Gjæld, der er uopsigelig fra Foreningens Side, saalænge jeg nøie efterkommer alle de mig efter Statutterne paahvilende Forpligtelser, navnlig Bestemmelserne i disses § 27 og 28, men i modsat Fald strax uden Opsigelse er forfalden til Betaling, er jeg berettiget til at opsiges og indbetale til Foreningen paa den ved Statutterne bestemte Maade og under de der fastsatte Betingelser. Iøvrigt tilstaaer jeg at jeg er bekendt med de af Indenrigsministeriet sanktionerede Statuter for Foreninger og erkjender, at disse uden Hensyn til om deres Indhold i denne min Forskrivning udtrykkeligen er gjentaget eller ikke, skulle være Reglen for min Forpligtelse og Rettigheder som Debitor til Creditforeningen og Interessent i samme, hvorfor denne Obligation bliver at tinglæse som behæftende min ovennævnte Eiendom ei blot med det mig laante Beløb men ogsaa med alle de øvrige mig efter Creditforeningens Statuter paahvilende Forpligtelser. Den Sjettedeel af Bankhæftelsen hvorfor Actieret er erhvervet og afhændet, paahviler fremdeles Eiendommen med Forpligtelse til Renters Svarelse. – Endvidere underkaster jeg mig, at i ethvert Søgmaalstilfælde den ved Frd. 25de Januar 1828 hjemlede hurtige Retsforfølgning bringes i Anvendelse, og bekræftes denne Obligation med min

Underskrift i Overværelse af Notarius. – p.t. Aalborg den 9de Juni 1853, Lars Hermansen. – Aar 1853 den 9de Juni har Lars Hermansen egenhændig underskrevet forestaaende Document i Paasyn af Notarius publ. Heiberg og Vidnerne J.M. Lundbye og Mørch og blev Lars Hermansens Identitet bevidnet af Værtshuusholder Dahl i Aalborg. – Saaledes at være passeret attesteres notarialiter under Haand og Embedssegel samt Vidnerne Underskrivter, Heiberg (L:S) J.M. Lundbye, E. Mørch. – Betalt Gebyr 1 rbd. 1 mk. 10 sk. Justitsfd. 1 mk. 8 2/3 sk. I alt 1 rbd. 3 mk. 3 sk. Een Rbd. tre Mark tre Skill. – Læst i Retten paa Hornum Herreds Thing den 11te Juni 1853, og indført i bemeldte Jurisdictions Skjøde og Panteprotocol, W. Petersen.

Lars Hermansen har etableret sit teglværk

I 1854 var den gal igen med likviditeten. Lars Hermansen udstedte en ny panteobligation: Det er det første dokument hvori teglværket er nævnt. Teglværket må derfor være opført i 1853 eller 1854. Det har desværre ikke været muligt at finde anden dokumentation herfor. Men her følger panteobligationen:

Hornum herreds Skøde- og panteprotokol

Panteobligation fra Lars Hermansen i Leere til Ungkarl Poul Nielsen Buus i Svenstrup stor 300 Rd. Underskrevne Gaardmand Lars Hermansen i Leere. Gjør vitterligt, at jeg er skyldig til Ungkarl Poul Nielsen Buus i Svenstrup den Sum 300 Rd., skriver Tre Hundrede Rigsdaler Rigsmünt, som jeg herved forbinder mig og mine Arvinger skadesløs at tilbagebetale hvilket Aars 13de Juni eller 11te Decmber Termin der et halvt Aar forud fra een af Siderne bliver opsagt og imidlertid at forrente med 4 p.c. p.a., der erlægges paa Creditors Bopæl i de nævnte Terminer, hver Gang med det Halve. Til Sikkerhed for skadesløs Betaling af Capital og Renter pantsætter jeg herved med 2^{den} Prioritet næstefter 2000 Rd., der forrentes med 5 p.c. min efter Skjøde af 6 Juni 1853 eiende Gaard i Leere, med Bygninger og tilliggende Jorder under Matricul No 4 g d, staaende for Gammelskat 41 Rd. og Hartkorn 5 Td. 1 Skpr. 3 Fdkr. 2½ Alb., saavelsom det paa Eiendommen opførte Teglværk, Avl og Afgrøde, Besætning og Inventarium samt i ulykkelig Tilfælde Bygningernes Assurancesum; hvilket Alt saaledes som Samme nu er eller herefter maatte blive forbedret skal være min Creditor et sikkert Underpant indtil han i det Hele er bleven fyldestgjort. Jeg forbinder mig derhos stedse at holde Pantet forsvarligt vedlige og at betale Renter samt Skatter prompte til Forfaldstiden, da Capitalen hvis en eller flere af disse Forpligtelser efterlades og strax uden Opsigelse skal være forfalden til Betaling Opstaaer Søgmaal i Anledning af denne Forskrivning er jeg underkastet den hurtige Retspleie Fordⁿ 25 Januar 1828 hjemler. Til Bekræftelse har jeg underskrevet denne Panteobligation i Overværelse af 2de Vidner. – p.t. Aalborg den 18 Juni 1854, Lars Hermansen. Til Vitterlighed, Møller, Mads Nielsen Buus. Læst i Retten paa Hornum Herreds Thing den 24de Juni 1854 og indført i bemeldte Jurisdictions Skjøde- og Panteprotocol,. H. Petersen.

Følgende korte beskrivelse af teglindustrien i Danmark er fra bogen ”Aalborgs Historie” bind 4, der omhandler Aalborgs industrielle udvikling fra 1735-1940 (forfatter Henning Bender) I midten af 1800-tallet steg efterspørgselen efter tegl. Der opstod teglværker overalt i Danmark og også i Aalborg amt, hvor der i starten af 1850erne var 23 teglværker. Det var ikke mange, for i samme periode var der 663 i Vestjylland. I alt var der i Danmark på det tidspunkt 984 teglværker. I samme bog er der bskrevet nogle af de produktionsfaciliteter der var i et teglværk. Eksemplerne stammer fra Kjærs Mølles Teglværk ”Godthaab”, hvor der var teglovne, tørrelader, en vindmølle til at pumpe grundvandet væk fra lergravene, Heste og vindtrukne ælte- og drænrørsmaskiner. Ovennævnte beskrivelse af produktionskapaciteten er ment som eksempler, da vi ikke ved hvilken kapacitet teglværket i Leere havde.

Her ses familien ved folketællingen i 1855, hvor det ville være naturligt at omtale teglværket; men det er desværre ikke tilfældet:

Aalborg amt, Hornum herred, Svenstrup sogn, Leere by, en Gaard
Lars Hermansen, 45 aar, gift, Gaardejer, født i Ulsted i Aalborg amt.
Ingeborg Marie Aslaxen, 42 aar, gift, Hans Kone, født i Aalborg
Hans Larsen, 19 aar, ugift, Deres søn, født i Hornum sogn i Aalborg amt
Jens Peter Larsen, 14 aar, Deres søn, født her i sognet
Caroline Ane Cathrine Larsen, 12 aar, Deres datter, født her i sognet
Frederikke Christiane Larsen, 11 aar, Deres datter, født her i sognet
Sørine Christiane Sophie Larsen, 7 aar, Deres datter, født her i sognet
Hansine Karen Kirstine Larsen, 5 aar, Deres datter, født her i sognet
Morten Christian Larsen, 4 aar, deres søn, født her i sognet
Frederik Christian Larsen, 2 aar, deres søn, født her i sognet
Lauritz Jensen Frejlev, 39 aar, ugift, Tjenestekar, født i Vokslev sogn i Aalborg amt

Husstanden omfatter familien og en enkelt medarbejder. Mon Lars Hermansen både kunne drive sit landbrug og teglværket med kun en mand, eller havde han andre ansatte som ikke boede på selve gården? Vi kan kun gisne derom.

Af det følgende dokument, ser det ud til at Lars Hermansen har for meget landbrugsjord.

Dokumentet er en lejekontrakt imellem Lars Hermansen og Lars Jensen om et Stk. Hedejord og et Stk. Skjær af Matr. No 4 i Svenstrup Sogn.

No 1, FR vii 1855 Første Klasse 32 Rbsk. – Leie Contract - Jeg underskrevne Gaardmand Lars Hermansen bortleier herved til ligeledes underskrevne Lars Jensen et Stykke Hedejord af Matr. No 4 i Svenstrup Sogn, Hornum Herred, Aalborg Amt. Det bortleiede Stk. Hedejord grændser med den synderste Ende imod den gamle Landevei og indeholder circa 8 Td. Land g.M. Endvidere bortleier jeg herved et Stykke Kjør, som ligeledes grændser med synderste Ende til den gamle Landevei og indeholder circa 4 Td. Land g. M. – Iøvrigt er Contracten indgaaet paa følgende Vilkaar: 1) Leietiden er fastsat til 50, er halvtredsindstyve Aar, beregnet fra 13 Juni d. A. 2) I aarlig Leieafgibt udreder Leieren 28 rd., siger Tyve og Otte Rigsdaler Rigsmünt, som betales hver 13de Juni og 11te December Termin, hver gang med det Halve. Udebliver Leieren med den accorderede Leie 1 Maaned over Forfaldstiden skal Contracten strax være hævet og Leieren er pligtig til derved at erstatte den bevirkede Skade. 3) Døer Leieren, er hans Hustrue, saalænge hun forbliver i ugift Stand, berettiget til at vedblive i Besiddelsen af det Bortleiede i den fastsatte Tid. 4) Fremleie er ikke tilladt. Paa Eiendommen er opført et Huus paa 6 Fag, som følger Leieren og er Leieren pligtig at vedligeholde det saalænge Leien varer. – For Tinglæsningens Skyld bemærkes det, at Leieren er bekjendt med, at min Eiendom er pantsat til Creditforeningen og Poul Nielsen. – Jeg Lars Jensen forbinder mig herved til at overholde denne Contract i alle dens Ord og Puncter. – Saaledes indgaaet bekræftes herved med vore vidnesfaste Underskrifter. p.t. Aalborg den 30te December 1855, Lars Hermansen, Lars Jensen. Til Vitterlighed Møller. – Læst i Retten paa Hornum Herreds Thing den 19de Januar 1856 og indført i bemeldte Jurisdictions Skjøde- og Panteprotocol. I Cancelliraad Petersens Fraværelse, Nielsen.

Det er slået fast at der lå et teglværk i Leere, og at det var Lars Hermansen der ejede det. Men det er stort set også alt vi ved derom. Hvem teglværket solgte sine sten til ved vi ikke. Men det er muligt at vi kommer lidt tættere på hvis vi forestiller os at efterfølgende sten som er nævnt, er leveret af Lars Hermansen.

Leiecontract oprettet imellem undertegnede Gaardmand Lars Hermansen i Leere og Teglværker Nielsen i Nørresundby og Comp. Jens Nielsen i Nibe.

1. Jeg Lars Hermansen bortleier herved paa 4 Aar til Lauritz Nielsen og Jens Nielsen det mig tilhørende Teglværk paa min Mark i Leere, imod at Leierne sætte samme i brugbar Stand, og at de for denne Istandsættelse er frie for Leieafgift indtil Paaske Flyttedag 1864, fra hvilken Tid Leiemaalet bliver at regne og til hvilken Tid Huset med tilliggende Have, som nu beboes af Hans Laursen Nystrup, ogsaa overdrages Leierne til Brug og Afbenyttelse, imod at disse selv indhegner Haven i forsvarlig Stand.
  2. Derhos overlades Leierne Jord, som udvises i min Eiendom til at grave 100.000 Stk. Skudtørv aarlig, under Betaling af 28 Sk. pr. Tusind, og lader Leierne dem selv grave, røgte og hjemføre til Teglværket uden nogen Udgift for Eierne.
  3. Eierne anviser Leierne Græsning til en Hest paa sin Eiendom uden Godtgjørelse for indeværende Aar.
  4. Eierne maae, saa længe Leietiden varer, ikke anlægge eller drive noget Teglværk paa Eiendommen.
  5. Leierne anvises Veiplads til Transport af Steen, Tørv og øvrige Materialier til og fra Teglværket over Eierens Eiendom, saaledes som den tidligere har været afbenyttet af Eierne selv.
  6. Fra 1 Mai 1864 erholder Leierne Græsning anvist i Malkeengen eller i Nærheden, naar der ikke maatte være tilstrækkelig til to Heste og en Koe i de 4 Aar, og Fourage til en Koe om Vinteren.
  7. Dersom det skulle indtræffe at Eierens Kreaturer under Græsningen skulle beskadige de i Mosen staaende Tørv, da skal saadant af ham erstattes efter uvillige Mænds Skjøn.
  8. Leierne leveres 2 Skipper Sædekorn til Grøntfoder i Nærheden af Teglværket og dersom Eierens Kreaturer deri skulle antræffes, bliver dette ligeledes at erstatte efter uvillige Mænds Skjøn.
  9. Teglværket overtages fra i dag af og er det Leierne tilladt at udsælge derfra saavel raae som brændte Steen, og Betalingen for de under Punkt 2 benævnte 100.000 Stk. Tørv erlægges, naar disse ligge paa Fladen og efter Anmeldelse af Leierne ere optalte af Eierne eller hans dertil Befuldmægtiget.
  10. I Leieafgift af ovennævnte Teglværk med vedliggende Huus og Have forpligter vi os til at betale den accorderede Summa 140 Rd., skriver Et Hundrede og Fyrgetyve Rigsdaler Rigmønt, som hver 11te Juni og 11te December Termin erlægges til Eierne paa hans Bopæl med 70 Rd., og første Gang 11te Juni 1864.
  11. I Tilfælde af Fratrædelse er ½ Aars lovlig Opsigelse gjeldende fra Leiernes Side, hvorimod Eierne ikke kan opsiges Contracten i de 4 Aar, med mindre Leierne skulle udeblive over 25de Juni eller 25de December, thi da er Contracten uden videre hævet, og naar ingen Opsigelse fra nogen af Siderne finder Sted, da ansees Contracten fremdeles at gjelde i alle dens Ord og Punkter.
  12. Ved Fratrædelsen afleveres Tørveovnen og Teglværket i det Hele i forsvarlig brugbar Stand, ligesaavel som Huset og tilliggende Have.
  13. Eierne har Ret til at tage sin behøvende Ler til sit eget Brug i den paa Eiendommen værende Lergrav.
  14. I Tilfælde af Ildebrand i Teglværket enten ved Uheld eller ved Naturbegivenheder, da er Eierne og Leierne pligtige at afholde hver sin Halvdel af Bekostningen ved Istandsættelsen eller Gjenopbyggelsen af samme.
  15. Pladsen ved Tørveskjæret skal aarlig være rensset inden den 1st Mai og ved Fraflytningen inden Fratrædelsen.
- Saaledes mellem os accorderet bekræftes med vore Underskrifter vidnesfast. p. t. Aalborg, den 12 Juni 1863, Lars Hermansen, Lauritz Nielsen, Jens Nielsen
Til Vitterlighed, C. N. Pedersen, P. Nielsen

Læst i Retten paa Hornum Herreds Thing den 20 Juni 1863 og indført i bemeldte Jurisdictiones Skjøde. og Panteprotocol, I Auditeur Halds Fraværelse, Lunding.

Det bemærkes, at Udleieren ikke sees at have Thinglæst Adkomst paa noget Teglværk og at Panthavernes Samtykke til Bortleie Mangler /:No13 folio 487 – 488 og No 14 folio 73:/ I Auditeur Halds Fraværelse, Lund cst.

Samme år ændrede Lars Hermansen sin belåning af ejendommen startende med en aflysning af en tidligere panteobligation. Hvad han skulle bruge eventuelt overskydende kapital til vides ikke.

Aar 1863 den 15 August fremkom i Retten denne Obligation med Paategning, saalydende: Foranstaaende Obligations Paalydende 300 rd. med et halvt Aars Renter fra December Termin f. A. til Juni Termin d. A. 6 rd. er mig i dag betalt, hvorfor Obligationen herved qvitteres til Udslettelse af Pantebogen. p.t. Aalborg den 14 Aug. 1863 Poul Nielsen Buus. Thi bliver den hermed udslettet, Hald.

Panteobligation fra Lars Hermansen i Leere til Aalborg Byes og Omegns Sparekasse, stor 3200 Rd. Underskrevne Gaardmand Lars Hermansen i Leere tilstaaer herved at have modtaget et Laan af Aalborg Byes og Omegns Sparekasses Midler stort 3200 rd. Rigsmønt, hvilke Tre Tusinde To Hundrede Rigsdaler jeg forrenter fra 11te Juli d. A. med 4½ % ifølge Bevilling dateret ----. Renter at betale i hvert Aars 13 Juni og 11 December Termin, hver Gang med det Halve paa Spare Cassens Contoir eller hvilket som helst andet Sted den ved Bekjendtgjørelse i Stiftstidende maatte forlanges erlagt. Capitalen tilbagebetaler jeg til hvilken som helst 13de Juni eller 11te December Termin samme med ¼ Aars forudgaaende Opsigelse fra Spare Cassens eller min Side maatte blive løskyndiget, og paa det at Sparekassens Bestyrelse af denne min Obligation for Capital, Renter og skadesløse Omkostninger med end yderligere kan være betrygget, pantsætter jeg herved med 1ste Prioritet den mig ifølge Skjøde dateret den 6te Juni 1853 thinglæst den 11te s. M: tilhørende Eiendom beliggende i Leere By, Svenstrup Sogn, med deri værende Kakkellovne og andre muur- og nagelfaste Gjenstande og tilliggende Jorder, som under Matr. N° 4 og 9 d er skyldsatte for 5 Td. 1 Skpr. 3 Fdkr. 2½ alb. Hartkorn. Ligeledes Pantsættes med 1ste Prioritet en mig ifølge Skjøde dat. (*dato mangler*) thinglæst (*dato mangler*) tilhørende Tørveparcel i Skalborg, som staaer for Hartkorn 1 Skpr. 1½ alb., hvilken Eiendom saaledes som denne er beskrevet i hoslagte Taxationsforretning af 13 November 1862 tilligemed de pantsatte deles Assurancesummer, Besætning, Avl og Afgrøde samt Ind- og Udboe skal være et trygt og sikkert Pant indtil Capital, Renter og skadesløse Omkostninger er tilbagebetalte. – Jeg forpligter mig til at holde de pantsatte Dele assurerede for deres sande Værdie og i rette Tid at betale de stipulerede Renter, da i Mangel af disse Forpligtelsers Opfyldelse, eller hvis Pantet paadrages over et halvt Aars Skatterestancer Capitalen uden Opsigelse strax skal være forfalden til Betaling. – Creditor er vidende om, at en Hedelod paa 8 Td. Land med paastaaende Huus er bortleiet paa 50 Aar. – I Tilfælde af Søgmaal i Anledning af denne min Obligation forpligter jeg mig til at lide Tiltale og Dom ved Aalborg Bythingsret efter forudgaaende klage til samme Byes Forligelsescommission med samme Varsel som for Indenbyes, ligesom jeg i saa Tilfælde underkaster mig den ved Forordningen af 25de Januar 1828 foreskrevne hurtige Retsforfølgning. – Denne min Obligation, som jeg egenhændig har underskrevet i 2de Vitterlighedsvidners Overværelse, som til Thinge læses og protocolleres paa min Bekostning og uden mig dertil at varsle. – Udstædt i Aalborg den 14 August 1863, Lars Hermansen. Til Vitterlighed om Underskriftens og Dateringens Rigtighed, Poul Nielsen Buus, R.P. Nielsen. Læst i Retten paa Hornum Herreds Thing den 15 August 1863 og indført i bemeldte Jurisdictiones Skjøde- og Panteprotocol, Hald.

Det bemærkes, at en Panteobligation af 9 Juni 1853, thinglæst d. 11te samme Maaned for 2000 rd. med 1ste Prioritets Panteret i den omnævnte Eiendom Matr. No 4 og 9 d i Leere endnu henstaaer uudslettet i Pantebogen, samt at Debitor har bortleiet et Teglværk i Leere med noget Jordtilliggende m.m. /:N° 13 Folio 488 og N° 15 Folio 380, Hald – Da den i forestaaende Retsanmærkning ommeldte Panteobligation paa 2000 rd., som qvitteret den 7 Novbr. 1863 inden Retten er aflæst, bortfalder Anmærkning forsaavidt Hornum Herreds Contoir den 3 Dcbr. 1863.

En panteobligation der skal udslettes:

Den pantsatte Eiendoms Hartkorn er ialt 5 Td. 1 Skp. 3 Fdkr. 2½ Alb. ifølge Debtors Adkomstdocument. Aar 1863 den 7de Novbr. fremkom i Retten denne Obligation med Paategning saalydende: ”Da nærværende Obligations Paalydende, deels med de erlagte aarlige Afdrag og deels ved extraordinair Indbetaling af de af Creditforeningen udstædte Obligationer uden foregaaende Opsigelse i Medhold af Statuternes § 34 vorder aldeles indfriet, og de forfaldne Renter samt øvrige Bidrag til Creditforeningen ligeledes ere erlagte, bliver nærværende Obligation herved qvitteret for alle af samme flydende Forpligtelser, og kan Obligationen som indfriet læses til Udslettelse af Pantebogen uden Varsel. Jydske Landeiendomsbesidderes Creditforenings Contoir. Viborg den 16 Septbr. 1863, Bregendahl Bestyrelses Formand, M. Fating Casserer. Thi bliver den herved udslettet, Hald.

Vi er nu nået frem til 1866, hvor der åbenbart har været in disput om en betaling imellem Lars Hermansen og Kjøbmand M.P. Christensen i Aalborg

Forlig imellem P. Christensen & Co. i Aalborg og Lars Hermansen i Leere ang. 124 Rd. 13 Sk. Udskrivt af Forligelsescommissions Protocollen for Aalborg Amts 1ste Kreds. - Aar 1865 den 30te Decbr. blev Forligelsescommissionen for Aalborg Amts 1ste Kreds holdt paa Stiftamtscontoiret, og Commissionen administreret af Fuldmægtig Jørgensen efter Konstitution, hvor da blev foretaget Sagen N° 412 Kjøbmand M. P. Christensen & Comp. i Aalborg ctr. Gaardmand Lars Hermansen i Leere angaaende Betalingen af 124 Rd. 13 Sk. - For Klageren mødte Kjøbmand Møller og Indklagede gav personlig Møde. - Forlig blev indgaaet saaledes: at Indklagede forpligter sig til under Executionstvang at betale bemeldte Beløb med 4 rdl. 13 sk. i Januar Maaned 1866, 60 rdl. i Juni Termin 1866 og Resten, ligeledes 60 rdl. i Decbr. Termin samme Aar, og imidlertid forrentes Beløbet eller hvad der til enhver Tid staaer tilbage med 5 pC. fra 1 Januar 1866 at regne indtil Betaling skeer. Forsaavidt noget Afdrag udebliver til den bestemte Forfaldstid er det hele paa saadan Tid skyldige Beløb strax forfalden til Betaling ved Execution, hvilket ligeledes er Tilfældet dersom Indklagede maatte optage yderligere Pant i sin Eiendom. A, Møller Lars Hermansen - Kommissionen hævet, Jørgensen.

Udskrivtens Rigtighed bekræftes, Dahlstrøm.

Ovenstaaende Forlig bedes thinglæst for i Medhold af Lovgivningens Bestemmelse at behage Debitor Raadigheden over hans Gods, navnlig hans Gaard med Tilliggende og Tilhørende i Leere By, Svenstrup Sogn. - Aalborg den 7de Januar 1866, M. P. Christensen og C^o. Læst i Retten paa Hornum Herreds Thing den 13de Januar 1866 og indført i bemeldte Jurisdictions Skjøde- og Panteprotocol, Hald.

En af ulemperne ved at eje teglværket og bortforpagte det er, at der med mellemrum skal nye forpagtere ind. Men det ser ud til at det lykkedes for Lars Hermansen. Det næste dokument er en forpagtningscontract imellem Lars Hermansen og Peder Bech samt Niels Chr. Pedersen om et Teglværk i Leere.

Forpagtningscontract mellem Gaardeier Lars Hermansen af Leere paa den ene Side og Huuseier Peder Bek samt Ungkarl Niels Chr. Pedersen begge af Skibsted paa den anden Side, om det førstnævnte tilhørende Teglværk i Leere – Underskrevne Gaardeier Lars Hermansen af Leere bortforpagter herved for et Tidsrum af 5 er fem Aar fra førstkommende 1ste April at regne, til Huuseier Peder Bek af Skibsted og Ungkarl Niels Chr. Pedersen ogsaa af Skibsted, det mig tilhørende paa min Gaards Mark i Leere i Svenstrup Sogn beliggende Teglværk paa følgende Vilkaar: 1. Ved Forpagningens Tiltrædelse der skeer den 1ste April d. A., modtager Forpagterne Teglværkets Bygninger og det Vesten for samme liggende Huus paa 4 Fag i den Stand hvori disse Bygninger nu ere, og tillige overdrages ham den ca. 3 Tønder Land store Marklod, som ligger Syd for Veien fra Hobro Landeveien til Teglværket og strækker sig fra bemeldte Landevei hen til og forbi Teglværket, saaledes som det nærmere er paavist i Marken og mellem mig og Forpagteren vedtaget. Bemeldte Teglværk, Huus og Markjord der henhører til den mig ved Skjøde af 6 Juni 1853 tilhørende Gaard Matr. No 4 og 9d, Svenstrup Sogn, Leere By, af Hkorn 5 Tdr. 4 Skp. 3 Fdk. 2½ Alb., og gammelskat 41 rd, skal det være Forpagteren tilladt, saalænge Contracten bliver ved Magt, at benytte og drive samt gjøre sig saa frugtbringende, som de formaar, uden anden Indskrænkning end, at Leeret kun maa tages af een eller begge de allerede eksisterende Leergrave, hvorimod ingen ny Grav maa dannes, og kun fra samme Side og ikke snart eet Sted i Graven snart et andet, dog forbeholder jeg mig Ret til at have Færdsel over den Forpagteren overladte Marklod langs Hobro Landeveien indtil en bredde af 6 Alen. 2. Afgiften er 200 rd. R.M., er to hundrede Rigsdaler Rigsmønt for hvert Aar, saalænge Forpagtningen varer ved, den betales for det første Aar saaledes, at 50 rd. erlægges ved Tiltrædelsen den første April førstk., ligeledes 50 rd. 11te Juni Termin d.A., og Resten 100 rd. i 11te Decbr. Termin d. A. /:1867:/ og for de følgende Aar erlægges den med Halvdelen 100 rd. hver af Aarets 2de halvaarlige Terminer 11te Juni og 11te December, samtlige Betalinger sker skadesløst paa min Bopæl. 3. Forpagterne have betinget sig at jeg hvert Aar skal levere dem 200,000 Stk. Skudtørv á 5 mk. pr. Tusinde til Brug ved Teglværkets Drift. Tørvene besørges gravede af mig til sædvanlig Tid om Foraaret, de tælles af Forpagterne i det foran fastsatte Antal 200,000 Stk. paa selve Pladsen, og det saaledes udtagne Kvantum hvis Skruning besørges af mig, leverer jeg dem uden Udgift for dem, ved Teglværket saasart som Tørvene ere tørre og tjenlige til Brug, hvorimod det bliver Forpagternes Sag at modtage og ordne Tørvene. Betalingen erlægges pr. Tusinde contant ved Leveringen. 4 Forpagterne skulle omgaaes saavel Bygningerne som Jorden forsvarligt og i sin Tid aflevere det Modtagne i brugbar Stand. Vedligeholdelse af Husene saavel ud- som indvendig paahviler Forpagterne i Forpagningstiden. Dersom Teglværkets Bygninger maatte lide Skade eller heelt ødelægges ved Ildebrand som i nogen Maade kan tilregnes Forpagterne, da skulle disse enten opføre dem igjen i ligesaa god Stand som de før Ulykken befandtes, eller godtgjøre mig deres Værdi med 100 rd. R.M. Ildebrands tilfælde berettiger ikke Forpagterne til at hæve Forpagtningen uden ved Opsigelse som ellers. 5. Dersom Jernbanen maatte blive lagt over den herved bortforpagtede Jord, kunne Forpagterne ikke fordre nogen Erstatning i den Anledning eller Nedsættelse af deres Afgifter. 6. Medens Contracten fra min Side er uopsigelig i de nævnte 5 Aar, kan den derimod fra Forpagternes Side opsiges med et halv Aars Varsel, dog saaledes at Fraflytning kun kan skee til en 1ste April. 7. Dersom Forpagterne enten forsømmer at betale Afgiften til de Tider og paa den Maade, som foran er fastsat, eller i noget andet Punkt misligholder denne Contract, da er denne strax derved ophævet og deres Retsfølge samme forbrudt, saa at jeg ved Fogden kan lade dem udsætte af Besiddelsen af det dem Overdragne, dersom de ikke strax godvillig flytte bort. Dersom Forpagterne ved Fraflytningen staar i Gjæld til mig hidrørende fra denne Contract, ere de pligtige til at efterlade ved bortflytningen saa mange af de forfærdigede Steen raa eller brændte, som behøves til Restancens Dækning. 8. Omkostningerne ved denne Contracts Oprettelse, Stempelpapiir indbefattet, og dens Tinglæsning betales af begge

Parter, saaledes at jeg betaler Halvdelen og Forpagterne den anden Halvdel. 9. Endelig bemærkes det, at jeg ikke har erhvervet Samtykke til denne bortforpagtning hos mine Creditorer, som have Prioritet i Gaarden og at disses Ret frem for Forpagternes følgelig i enhver Henseende skal være dem forbeholdt.

Vi underskrevne Huuseier Teglbærder Peder Bæk og Ungkarl Niels Chr. Pedersen begge af Skibsted erkjender herved at have indgaaet Forpagtningen med Lars Hermansen paa de foranførte Vilkaar, som vi herved i Eet og Alt antager og een for begge og begge for een forpligter os til at opfylde fra vor Side. Til Bekræftelse med samtlige vore Underskrifter i Vidners Overværelse. Indgaaet og udstædt. Aalborg den 2^{den} Februar 1867, Lars Hermansen, Peder Bek, Niels Christian Pedersen. Til Vitterlighed om alle 3 Underskrifter H. F. Fischer, A. Hasselbalck. Læst i Retten paa Hornum Herreds Ting den 9de Februar 1867 og indført i bemeldte Jurisdictions Skøde og Panteprotokol, Hald.

Anmærkning. 1. Udleierens Adkomst paa Gaarden Matr. No 4 og 9 d i Leere anmelder intet Teglværk paa Eiendommen (No 13 Fol 487)

2. En Forpagtningscontract paa 4 Aar fra Paaske Flyttedag 1864 om et Teglværk paa Udleierens Eiendom staar udslettet i Pantebogen (No 16 Folio 380)

3. Et Forlig angaaende 124 rd. 13 sk. er læst den 13 Januar f. A. for at betage Debitor Raadighed over hans Eiendele (No 16 Folio 672) Aar 1867 den 1 Juni fremkom i Retten denne Contract med Paategning, saalydende ”Denne Contract er efter Overenskomst ophævet uden Vederlag fra nogen af Siderne, hvorfor Contracten herved annulleres til Udslettelse af Panteprotokollen p.t. Aalborg den 20 April 1867, Lars Hermansen, Niels Christian Pedersen, Peder Bech” Thi bliver den herved udslettet, Hald

Det var en kort aftale. Forpagtningen blev indgået d. 2. februar 1867 og igen ophævet d. 20. april samme år. Hvad mon gik galt?

Men Lars Hermansen fandt en ny forpagter:

Forpagtningscontract imellem Lars Hermansen og Fritz Brunow om et Teglværk i Leere.

Underskrevne Gaardeier Lars Hermansen af Leere bortforpagter herved for et Tidsrum af 5, er fem Aar, fra 1ste April d. A. at regne til Frits Brunow, for Tiden boende ved Wissegaards Teglværk, det paa min Eiendom, Gaarden Matr. No 4 og 9d i Leere By, Svenstrup Sogn, Hartkorn 5 Tdr. 4 Skpr. 3 Fdkr. 2½ alb. og gammelskat 41 rdl., liggende Teglværk paa disse Vilkaar: 1) Forpagtningen der strax tiltrædes, omfatter foruden selve Teglværksbygningerne, nemlig en Ovn og en Tørvelade tillige det vesten derfor liggende Huus paa 4 Fag og den ca. 3 Tdr. Land store Marklod, som ligger Syd for Veien fra Hobro Landeveien til Teglværket, og strækker sig fra bemeldte Landevei hen forbi Teglværket. Endvidere medfølger en Æltevogn med Stang, en Eenspændervogn, 2 Trillebøre og 1 Ildrager, hvoraf dog Vogne og Børene leveres tilbage til 1 Novbr. d. A. Det bortforpagtede, som modtages af Forpagteren i den Stand hvori det nu forefindes, maa han saalænge Forpagtningen bestaaer, bruge og gjøre sig saa frugtbringende han formaaer; dog maa han ikke danne nye Leergrave, men vel udvide de nu eksisterende saavidt behøves. Over den bortforpagtede Jord forbeholdes mig Ret til kørsel langs med Chausseen og ligeledes langs med Østsiden af den nu udstukne Bomlinie, begge Steder indtil en bredde af 4 Alen. 2) Afgiften er 150 rd. R.M. skriver eet hundrede og halvtredssindstve Rigsdaler R.M. om Aaret. For det første Aar betales der saaledes: 10 rd. ved denne Contracts Underskrivning, 10 rd. førstk. Søndag den 2^{den} Juni, 40 rd. den 1ste Juli d. a. og 90 rd. den 1ste December d. A. For de følgende Aar betales Afgiften med 20 rd. hver 1ste Mai, 40 rd. hver 1ste Juli og 90 rd. hver 1ste December. Alle Betalinger foregaar Skadesløst paa min Bolig. 3) Det er tillige et Vilkaar ved Forpagtningen, at jeg hvert Aar saalænge den bestaaer, skal

levere Forpagteren 200000 Stk. Skudtørv á 5 mk. pr Tusinde til Brug ved Teglværkets Drift. Tørvene besørger gravede af mig til sædvanlig Tid om Foraaret, de tælles af Forpagteren i det nævnte Antal = 200000 Stk. paa selve Pladsen og det saaledes udtagne Kvantum, hvis Skruning besørger af mig, leverer jeg uden Udgift for Forpagteren ved Teglværket, saasart som Tørvene ere tørre og tjenlige til brug, hvorimod det bliver hans Sag at modtage og ordne Tørvene. Betalingen erlægges pr. Tusinde inden 14 Dage efter Leverancen. 4) Forpagteren skal omgaaes det Modtagne forsvarligt og i sin Tid aflevere det i brugbar Stand. Vedligeholdelsen af Bygningerne baade ud- og indvendig paahviler Forpagteren. Dersom Teglværkets Bygninger maatte lide Skade eller helt ødelægges ved Ildebrand under Forpagtningstiden og dette i nogen Maade kan tilregnes Forpagteren skal han enten opføre dem igjen i ligesaa god Stand, som de før Ulykken befantes, eller godtgjøre mig deres Værdi med 100 rd., skriver Eet hundrede Rigsdaler. Ildebrandstilfælde berettiger ikke Forpagteren til at hæve Forpagtningen før dennes ordinaire udløb. 5) Forpagteren kan ikke fordre nogen Erstatning eller Afslag i Afgiften af den grund at Jernbanen maatte blive lagt over den ham overdragne Jordeiendom. 6) Dersom Forpagteren enten forsømmer at betale Afgiften til fastsat Tid og paa foreskrevne Maade eller i noget andet Punct misligholder denne Contract, da er denne derved strax ophævet, og hans Ret ifølge samme forbrudt, saa at han om fornødent ved lovlig Tvang kan udsættes af Besiddelsen af det ham Overdragne – Og dersom han ved Fraflytningen staar i Gjæld til mig hidrørende fra denne Contract, er han pligtig til at efterlade saa mange af de forfærdigede Steen, raa eller brændte, som behøves til Restancernes Dækning. 7) Omkostningerne ved denne Contracts oprettelse og Tinglæsning udredes af begge Contrahenter, hver med det Halve. 8) Til Efterretning ved Thinglæsningen bemærkes – hvilket Forpagteren er gjort bekendt med – at min Adkomst paa Gaarden Skjøde af 6 Juni 1853 ikke særlig anmelder noget paa Eiendommen liggende Teglværk, at en ældre Forpagtningscontract om Teglværket paa 4 Aar fra Paaske Flyttedag 1867 staaer uudslettet i Pantebogen, at et Forlig om 124 rd. 13 sk. er tinglæst 13 Januar 1866 og noteret som Behæftelse paa Eiendommen, samt at derhos de i denne heri prioriterede Capitals Eier ikke er erhvervet Samtykke til nærværende Bortforpagtning. Jeg underskrevne Fritz Brunow erkjender herved at have indgaaet foranstaaende Forpagtningscontract med Gaardeier Lars Hermansen og underkaster mig i Tilfælde af Søgmaal foranledigede ved denne Contract, den ved Fr. 25 Januar 1828 fastsatte hurtige Rettergangsmaade. – Hvilket bekræftes ved vore vidnefaste Underskrifter. p.t. Aalborg den 29 Mai 1867, Lars Hermansen, Fritz Brunow. Til Vitterlighed, Bentsen, A. Hasselbalch. Læst i Retten paa Hornum Herreds Thing den 1. Juni 1867 og indført i bemeldte Jurisdictiones Skjøde og Panteprotocol, Hald.

Følgende er et udsnit af Aalborg Bygningsafgiftsregister, omkring 1869, hvor det ses, at det stadig er Lars Hermansen der ejer teglværket.

1.	2.	3.	4.
Herredets, Sognets, Byens og Stedets Navn.	Eierens Navn og Stilling.	Stedets Brandforsikrings-Summa.	Hver enkelt Bygnings Anvendelse.
<i>Skudtørv</i>			
<i>Hornum Herred</i>			
<i>Skudtørv Tørvværk</i>	<i>Lars Hermansen</i>	<i>300</i>	<i>Teglværk</i>
<i>N° 7</i>			
<i>1867 N° 62 (olden N° 54-8)</i>			
<i>1871 N° 254</i>		<i>900</i>	

Til venstre i billedet ses at der står "N° 7" Lige derover står der Lere Teglværk. Længst til højre står der:

Teglbrænderboligen, til Bopæl og Huushold” Selve teglværksbygningen er ikke nævnt.

På næste side i registeret får vi at vide, at huset har 1 etage, og at husets længde er 12 alen (7,53 meter). Bredden er 11 $\frac{3}{4}$ alen (7,37 meter), hvilket giver et kvadratindhold på 55,50 m².

Denne bygningsafgift bygger på en lovgivning, som er relevant at se nærmere på
Følgende er fra bogen ”Dansk skattheorie bind V, fra skat på hartkorn til indkomstskat, 1818-1903”
På side 17 i denne bog står der:

”Grundlaget for bygningsafgiften var forordningen af 1. oktober 1802, som der i de efterfølgende hundrede år talrige gange skulle blive henvist til. Købstædernes bygninger i lighed med bygninger på landet, der ikke havde med landbruget at gøre, skulle derfor opgøres, således at et flademål i kvadratalen kunne lægges til grund for beskattningen. Nybygninger og ændringer af de bestående skulle løbende registreres og måles, således at der for hele det 19. århundrede i princippet har foreliggende en ajourført opgørelse af den samlede bygningsmasse udenfor landbruget”

Lars Hermansens sidste tid

Det første kendte dokument om teglværket var fra 1854, og dokumentet om bygningsafgiften er det sidste kendte, som er fra ca. 1869. Hvornår Lars Hermansen afhændende teglværket vides ikke. Det er også muligt at han selv rev det ned.

Her følger den sidste folketælling som er fra 1870:

Aalborg amt, Hornum herred, Svenstrup sogn, Leere by, en Gaard.
Lars Hermansen, 59 aar, gift, Gaardeier, født i Ulsted i Aalborg amt
Ingeborg Marie Aslaxen, 57 aar, gift, Husmoder, født i Aalborg
Hans Larsen, 33 aar, ugift, Søn, født i Hornum i Aalborg amt
Frederikke Larsen, 25 aar, ugift, Datter, født her i sognet
Hansine Larsen, 19 aar, ugift, Datter, født her i sognet
Morten Christian Larsen, 18 aar, ugift, Søn, født her i sognet
Mathilde Larsen, 14 aar, Datter, født her i sognet
Vilhelmine Larsen, 12 aar, Datter, født her i sognet
Herman Larsen, 10 aar, Søn, født her i sognet
Udøbt, 1 aar, Datter (der må være tale om et barnebarn), født her i sognet
Søren Peter Christensen, 22 aar, ugift, Daglejer
Maren Hansdatter, 50 aar, Enke, Logerende, født i Vejle

Samme år, nemlig i 1870 var der også et dystert kapitel for Lars Hermansen.. Det ses af det følgende dokument:

Bekjendtgørelse om at Grd. Lars Hermansen i Leere er erklæret umyndig. At Gaardeier Lars Hermansen i Leere By i Svenstrup Sogn ved Hornum Herreds Skifterets Decret af 21de dennes, paa Grund af Sindssygdom er erklæret umyndig, og at undertegnede er beskikket som hans Værge, bekjendtgøres herved i Henhold til Placaten 10 April 1841. p. t. Nibe Sæderup den 24de Juni 1870
Halvor Hans Frederiksen
Læst i Retten paa Hornum Herreds Thing d. 25de Juni 1870 og indført i bemeldte Jurisdictiones Skjøde- og Panteprotocol, Hald.

Ifølge Hornum herreds skøde- og panteprotokol solgte Lars Hermansen gården og måske teglværket til en mand ved navn Thomas Andersen. Skødet er dateret 30. december 1874.

Lars Hermansen døde d. 28 marts 1880 og blev begravet d. 4 april på Svenstrup kirkegård.,
Enkemand og Aftægtsmand i Leere, 70 Aar.

Der findes ingen billeder af gård og teglværk på Lars Hermansens tid. Men her ses et billede af gården i 1945. Gården hedder i dag Slotsminde:

Der ligger stadig mange uafklarede spørgsmål om teglværket i Leere. Men der er stadig mange protokoller og dokumenter, som kan gemme på yderligere oplysninger. Måske disse oplysninger dukker frem af gemmerne på et eller andet tidspunkt. Men under alle omstændigheder, så var dette et stykke erhvervshistorie fra vores lokalområde.

Kurt Dahl